МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

Н. В. Нечаєва

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

Навчально-методичний посібник для студентів
зі спеціальності «Журналістика»

Харків – 2015

УДК 070(477)(075.8)
ББК 76.01(4УКР)я73
Н 59

Рецензенти:

Л. М. Хавкіна – доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри журналістики філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

О. О. Тишевська-Шапошник – кандидат наук із соціальних комунікацій, викладач кафедри менеджменту СКД Харківської державної академії культури.

Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 1 від 29 жовтня 2014 року)

Нечаєва Н. В.

Н 59 Історія української журналістики : навчально-методичний посібник для студентів зі спеціальності «Журналістика» / Н. В. Нечаєва. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 48 с.

У посібнику викладено історію становлення журналістики на українських землях, показано суспільно-політичну місію преси у розвитку національної свідомості, розкрито типологічні, проблемно-тематичні, жанрово-стилістичні, правові аспекти зародження української журналістики, роль окремих персоналій і часописів у видавничому процесі. Поглибленню теоретичних знань присвячені семінарські заняття, у яких відтворено найважливіші теми курсу.

Видання призначене для студентів зі спеціальності «Журналістика» й відбиває основні положення навчального курсу «Історія української журналістики», передбаченого державним освітнім стандартом з відповідної спеціальності.

УДК 070(477)(075.8)

ББК 76.01(4УКР)я73

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2015
© Нечаєва Н. В., 2015
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2015

ЗМІСТ

Пояснювальна записка……..... 6
Програма курсу «Історія української журналістики»……..... 9

Модуль 1. Українська журналістика: історія, етапи та проблеми становлення…….....……..... 9
Тема 1. Історичні умови виникнення журналістики в Україні…..…. 9
Тема 2. Перші періодичні видання на українських землях: специфіка формування інформаційного контенту……..... 9
Тема 3. Харківська журналістика 1810–1820-х років: університетська періодика……..... 9

Модуль 2. Українська альманахова журналістика 1830–1840-х років..…..... 10
Тема 4. Цензура й українська періодика. «Романтичний» період вітчизняної журналістики…….. 10
Тема 5. Традиції харківської альманахової журналістики: «Утренняя звезда» і «Русалка Дністровая»…….....… 10
Тема 6. Альманах Є. Гребінки «Ластівка»……..... 11
Тема 7. Харківські альманахи «младоромантиків» О. Корсуна «Сніп» та І. Бецького «Молодик». Завершення альманахового періоду української журналістики……..... 11
Тема 8. Видавнича діяльність Пантелеймона Куліша: альманахи «Записки о Южной Руси» і «Хата»……..... 11
Тема 9. Журнал «Основа» та його роль в розвитку української журналістики: історія, літературні й наукові здобутки, світоглядні позиції……..... 12
Тема 10. Газета Леоніда Глібова «Черниговский листок»……..... 12
Тема 11. Посилення цензурного тиску на українське слово. Умови розквіту західноукраїнської журналістики……..... 12

Модуль 3. Активізація суспільно-політичного життя української громади на Галичині і становлення політичної журналістики……..... 13
Тема 12. Суспільно-політичні передумови розвитку української журналістики на західноукраїнських землях……..... 13
Тема 13. Москвофільська журналістика: історія зародження і типологія. «Зоря Галицька» (1848–1857)……..... 13
Тема 14. Останнє слово москвофільства: газета «Слово» (1861–1887)..... 14

Тема 15. Зародження народовської журналістики.
Народовські видавничі проекти початкового періоду……..…..... 14
Тема 16. Журнал «Правда» – рупор українофільства……..…..... 14
Тема 17. Газета «Буковина». «Буковинська дискусія»:
учасники і проблематика……..... 15
Тема 18. Радикальна журналістика. Журнал «Друг»……..... 15
Тема 19. Видавнича діяльність І. Франка і М. Павлика:
«Громадський друг», «Дзвін», «Молот»……... 15
Тема 20. Журнал «Світ»……..... 16
Тема 21. Персональна радикальна журналістика: «Товариш»,
«Народ», «Хлібороб» ……..... 16
Тема 22. Родинний видавничий проект І. Франка:
журнал «Житє і слово»……..... 16

Модуль 4. Закордонна українська журналістика……..... 17
Тема 23. Перші українські еміграційні часописи.
«Громади» М. Драгоманова..... 17
Тема 24. Українська альманахова журналістика в Росії……..... 17
Тема 25. Регіональна українська преса Росії……..... 17
Тема 26. Російськомовна українська журналістика.
«Киевский телеграф», «Киевская старина»……..... 18
Тема 27. Роль журналістики у становленні
української національної ідеї. Підсумки періоду..... 18

План семінарських і практичних занять із курсу «Історія української журналістики»……..... 19

Тема перша. Цензура: історія виникнення, правові засади,
українська преса як об’єкт правового переслідування, наслідки
цензурного тиску для вітчизняної журналістики…….....…..... 19
Тема друга. Публіцистика М. Костомарова:
зміст і проблематика……..... 20
Тема третя. П. Куліш в українській журналістиці XIX ст……..... 21
Тема четверта. Місце І. Нечуя-Левицького
в журналістському процесі XIX ст…….....… 23
Тема п’ята. Публіцистика М. Драгоманова
в українській журналістиці……..... 24
Тема шоста. Суспільний імператив публіцистики І. Франка……... 26
Тема сьома. Жанр публіцистичної дискусії як спосіб обговорення
нагальних питань життя української спільноти…..... 27
Тема восьма. Студентський видавничий проект……..... 29

Завдання для самостійної роботи студентів
з курсу «Історія української журналістики»……..... 31

Методи навчання..... 32
Методи контролю..... 32
Форми контролю……..... 32
Іспит……..... 32
Критерії оцінювання…....……..... 36
Рекомендована навчальна та наукова література……..... 39